

Pertti Hakulinen

Väinön sota

Sisällysluettelo

Johdanto

Tekstin lyhenteet ja merkinnät, määrävahvuuksista hieman

Väinön nuoruus ja varusmies aika

Talvisota 1939-40

Keskitys Saarijärven–Polvijärven kannakselle

Bataljennoin kankaan taistelut

Uomaan taistelut ja motin vartiointi

Rauha ja kotimatka

Talvisota, yhteenveto

Jatkosota 1941-44, hyökkäys Simpeleeltä

Torsanjärvellä reservissä

Sotaan mukaan

Haavoittuminen

Vuosalmelle

Vanhan rajan ylitys, hyökkäyksen pysäyttäminen Valkeasaareen

Talousskomppaniaan

Yhteenveto Väinön jatkosodasta

Johdanto

Juotuaan kupillisen aamukahviaan ruisleipäpalan kera, raskaissa metsätöissä kumaraan painunut mies heittää repun selkäänsä ja siirtyy ulos mopedinsa luokse. Mopedi käynnistyy ensi polkaisulla ja mies lähtee ajamaan kunnan tarjoamaa "häätäaputyömaata" kohti. Mies ja mopo eivät kuitenkaan mene työmaalle, vaan saapuvat parinkymmenen minuutin ajon jälkeen noin viiden kilometrin päässä olevan joen rantapusikon äärelle. Mies jättää nimellään ja osoitteellaan varustetun ajoneuvonsa talvitien varteen. Miehen katseessa on jotain normaalista poikkeavaa, se on nyt päättäväinen ja suuntautuu kauas kohti taivaanrantaa. Aamuvarhaisessa ja usvaisessa maisemassa liikkuva hiljainen kulkija laskeutuu alas joen rantaan sen syvän ja laajan poukaman kohdalla ja seisahtuu hetkeksi mietteissään.

Taakse jääneiden vuosien raskaat muistot kulkevat miehen ajatuksissa, ja joen tumma vesi alkaa jo vetää häntä puoleensa. Päälysvaatteet ja repun päällään pitäen hän alkaa ottaa askeleita vettä kohti. Mies ui hetken pinnalla, kunnes tietoisesti tai tiedostamattomasti alkaa hiljalleen painua pinnan alle, ja jonkun ajan kuluttua ainoastaan enää selässä ollut reppu kellahtelee pinnalla. Joen elokuun lopun aamukylmä vesi kangistaa miehen metsätöissä ja sodissa rapistuneen elimistön, ja hän nielee vettä henkeensä, kunnes alkaa vähitellen tukehtua ja valua virran viemänä alavirtaan.

Vainaja löytyi myöhemmin pintaan nousseena ja karille ajautuneena kulkeutuen noin kilometrin verran virran mukana. Näin traagisesti päättyi 56-vuotiaan isäni elämä, symbolisesti elokuun viimeisenä päivänä 1969. Hän selvisi kahdesta sodasta hengissä, mutta rauhan aika osoittautui

hänelle lopulta ylipääsemättömän raskaaksi. Tässä esityksessäni pyrin hieman valaisemaan Väinön sotakokemuksia ja elämänvaiheita, joista voinee ainakin joitakin syitä löytyä edelliseen.

Talvisodan jälkeisten aikojen on täytynyt olla erityisesti karjalaiselle siirtoväelle raskaita: On pitänyt etsiä uudet asuinsijat tuntemattomien, ja usein jopa epäystävällisten ja ymmärtämättömien ihmisten keskuudesta uuden rajan takaa. Näinhän osin oli vielä jatkosodankin jälkeen, koska monet olivat ehtineet jo uudelleen kotiutua Karjalan kotikunnalle ja lähtö tuntemattomiin oloihin tuli taas uudemman kerran esiin. Väinön vanhemmat ja sisaret olivat talvisodan aikana evakossa Sysmän alueella, minne Väinökin sitten alkuun meni vapauduttuaan sotahommista. Isäni perheellähän ei ollut enää pääsyä entiselle kotimökille Kaalamoon, joten vanhemmat ja sisaret joutuivat etsimään uudet, aluksi usein tilapäiset asuinsijat, lännempää. Väinö hakeutui sittemmin töihin Punkaharjun seudulla sijaitsevalle Salpalinjan osan rakennustyömaalle, joka oli kokonaisuudessaan tuohon aikaan suurin työllistäjä maassamme.

Tuli sitten seuraava kesä, vuosi oli 1941, ja Suomen armeija lähti Saksan rinnalla tasaamaan tilejä Neuvostoliiton kanssa. Tuolloin isänikin sai kutsun uudelleen sotapalvelukseen. Tästä hänen jatkosodastaan kerron oheisessa esityksessäni enemmän, alkaen sivulta 29. Heikki-isä muun perheen kanssa pääsi kesän edetessä sitten muuttamaan takaisin Kaalamon kotiin, jolloin myös nuorin tytöistä, Aune, jatkoi kansakoulunsa käyntiä Ilmakosken villatavaratehtaalla viholliselta räjäyttämättä jääneissä tiloissa. Aunehan oli tuolloin iältään yhdentoista ikävuoden paikkeilla. Aunen kertoman mukaan koulumatkat muotoutuivat aina pelottaviksi, koska polku Ilmakoskelle johti läpi synkän metsäalueen, ja vihollisen desantteja pelättiin. Niitä ei kuitenkaan onneksi Aunen koulutien

varrelta tavattu. Perheen talvisodan alla evakkoon viedyt kaksi lehmää saatiin myös takaisin Kaalamolle, joten ne pelastivat perheen näkemästä nälkää.

Väinönkin jatkosota päättyi aikanaan, ja nuorenparin täytyi etsiä uudet asuinpaikat tynkä-Suomesta. Väinöhän toi sodasta tuliaisina vaimon ja runsaan vuoden ikäisen pojan, Martin. Aikansa kierreltyään pariskunta löysikin sitten asuttavakseen entisen armeijan majoitusparakin Rääkkylän Oravisalosta, työväentaloa vastapäätä sijaitsevalta mäeltä. Evakoitten asuttamia parakkeja lienee ollut alueella useampiakin, paikalla oli tiettävästi ollut joku armeijan koulutuskeskus sodan aikana. Rääkkylän sijaintihan on suhteellisen lähellä itärajaa, ja niin ollen myös lähellä isäni entisiä rajantakaisia asuinpaikkoja. Näin ainakin hänen koti-ikävänsä tuli sitä kautta lievemmäksi. Äidilleni oli myös lohkaistu Somerolta hänen sisarosuutensa Karjalankannakselle jääneestä maatilasta, joten sinne olisi ollut myös mahdollisuus nuoren parin muuttaa yhteiselämäänsä aloittamaan. Muistan pikkupoikana kuulleen vanhempieni käymää keskustelua tästä vaihtoehdosta, josta sitten luovuttiin isäni vaatimuksesta. Äitini osuus menikin sitten tämän jälkeen jollain nimellisellä korvauksella rahanahneelle velimiehelle, joka oli vakautunut asumaan muiden Karjalan evakoiden ohella Somerolta saamalleen maapaikalle. Näin hän pystyi hyödyntämään sisariensa osuudet oman tilansa hoidossa. Tämä oli raskas asia äitini tulevassa elämässä, koskapa häneltä jäivät näin kauas toiselle puolelle Suomea kaikki entiset kyläläiset ja ystävänsä, joiden joukossa myös hänen rakas isosiskonsa Emmi. Tuohon aikaan yhteydenpidot kaukaisempiin ystäviin olivat usein pelkän kirjeenvaihdon varassa, ja niin asianlaita oli äitinikin ja esimerkiksi Emmin välillä.

Nuorenparin elämä alkoi alkuun sujua Rääkkylässä joten kuten, Väinö jatkoi työelämäänsä kuten aiemminkin, metsätöitä tehden, silloin kun niitä oli saatavana.

Yleensähan niitä oli, koska sodanjälkeinen teollistuva Suomi tarvitsi kipeästi puutavaraa. Rahaa ei juurikaan näkynyt, mutta rakkautta oli vielä pariskunnalla jäljellä jopa niin, että esikoispoika Martille alkoi tulla leikkikavereita. Vuosien mittaan jälkikasvua syntyi kaikkiaan Rääkkylässä viisi, yksi tyttö ja neljä poikaa, yhteismäärän ollessa niin ollen kuusi. Viimeisinä syntyivät Oravisalon mäellä kaksospojat Jouko ja Timo vuonna 1951. Suuri suru kohtasi sitten pariskuntaa: muutaman kuukauden kuluttua kaksosten syntymästä pojat kuolivat peräjälkeen tuohon aikaan Suomessa pikkulapsia vaivaavaan kurkunkuristajatautiin eli kurkkumätään. Olin itse noihin aikoihin vajaan nelivuotias, ja mieleeni on aivan selvästi piirtynyt toisen pojan hautajaispäivästä pieni valkoinen arkku, jota isäni lähti kantamaan Oravisalon mäkeä alas. Äitini laahusti itkien perässä, tuskin pystyssä pysyen. Ajan tavan mukaan tautiin kuolleet köyhemmän väen lapset haudattiin yleensä joukkohautoihin, eikä veljeni hautapaikastakaan ole muuta tietoa, kuin että se sijaitsee jossain Rääkkylän hautausmaan reuna-alueella.

Noina vaikeina aikoina isäni lienee ryyppäillyt jonkin verran ja soittanut pienoisisänsä nousuhumalassa suutaan parakit omistaneelle ahneelle paikalliselle isännälle. Keskustelun aiheena oli tietävästi kurjasta, lähes asuinkelvottomasta parakista perittävä vuokra, joka Väinön mielestä oli ollut liian suuri. Isäntä tuli käydyn keskustelun jälkeen siihen johtopäätökseen, että tämä rintamamies ei ansaitse hävityn sodan jälkeen edes kattoa päänsä päälle, ja irtisanoi perheen vuokrasopimuksen. Tästä irtisanomisesta alkoi sitten Väinön perheessä jälleen asunnon metsästäminen. Vaatimattomillakin taloilla oli rajaseutukunnissa kysyntää, kun monia asuntoa vailla olevia evakkoperheitä oli liikkeellä samaan aikaan. Huonokuntoinen ja myytävänä ollut mökki löytyi sitten lopulta Tohmajärveltä, valtakunnanrajan läheisyydestä. Pihapiirissä oli lisäksi kaatumassa oleva puuliiteri sekä sisäänlämpiävä sauna. Tänä päivänä siinä kunnossa olevia